

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΕ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 3 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1957

ΑΡΙΘ. 13

ΤΑ ΗΘΙΚΑ ΠΑΡΑΔΟΞΑ ΤΟΥ ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

6. *Τὰ παρασιωπούμενα τῆς Κ. Διαθήκης.*

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἠθικὴν τῆς Κ. Διαθήκης δὲν περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ ζητήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τῶν θετικῶν τῆς πλευρῶν, τῆς προελεύσεως καὶ τῆς ἀναπτύξεώς της, ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ λαμβάμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν παραλείπει ἢ σιωπᾶ. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅτι οὐδεὶς συμβιβασμὸς εἶναι δυνατός μεταξὺ τῆς εὐαγγελικῆς ἐξηγήσεως τῶν γεγονότων καὶ οἰασθήποτε ἄλλης. Ἐν ἐκ τῶν δύο: οἱ ἀποστολοὶ καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ ἢ ἐπραγματεύοντο ὑπερφυσικὰς πραγματικότητας ὑπερφυσικῆς τυγχάνοντες βοήθειας, ἢ ὄχι. Ἐὰν τὸ δεύτερον, τότε τὰ πάντα πρέπει νὰ ἐξηγηθοῦν ἀπὸ μόνης ἀπλῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, τὴν ὁποίαν τόσον καλῶς γνωρίζομεν ἐξ ἰδίας παρατηρήσεως καὶ πείρας. Ὀφείλομεν λοιπόν, νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνέβησαν τὰ εὐαγγελικὰ γεγονότα. Ὅστις, μετὰ τοῦτο, ἀπορρίπτει τὰς εὐαγγελικὰς ἀφηγήσεις, ἀνάγκη νὰ ἀναζητήσῃ τὰ φυσικὰ αἷτια, δι' ὧν νὰ ἐξηγήσῃ μὴ μόνον τὴν ὑστάξιν τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῶν ἀποστολικῶν ἐπιστολῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν προέλευσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς μεθ' ὅλων τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν. Ὀφείλει νὰ εὕρῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκείνους ποὺ θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ δημιουργήσουν σύστημα ἠθικῆς καὶ πίστεως διττῶς ἐξαιρετικόν, εἴτε δῆλα δὴ ὡς πρὸς τὰ παραδιδόμενα ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Κ. Διαθήκης, εἴτε καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐξ αὐτῶν ἐκπληκτικὴν ἀπουσίαν στοιχείων, τὰ ὁποῖα φυσικὸν θὰ ἦτο νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ τὰ καθαρῶς ἀνθρώπινα δημιουργήματα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

Ἐπὶ παραδείγματι, πόσον συχνὰ ἐγκαλοῦν τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν ὅτι δὲν ἀπαγορεύει τὴν δουλείαν, ὅτι ἀντιπαρέρχεται τὰ ἠθικὰ προβλήματα, ὅτι οὐδεμίαν παρέχει προσοχὴν εἰς τὰ ζητήματα τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων, ὅτι δὲν κηρύττει τὸν πατριωτισμὸν καί, ἐν γένει, δὲν ἐμπνέει τὸ

οὕτως ἀποκαλούμενον πνεῦμα τῆς κοινωνικότητος. Ὅλοι αὐταὶ αἱ ἐπικρίσεις εἶνε ἄξια προσοχῆς, διότι δεικνύουν ποῖα εἶνε ἡ φυσικὴ κατεύθυνσις τῶν τάσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς προσοχῆς του ἢ στροφῆ, ἐφ' ὅσον ἀναλαμβάνει νὰ μελετᾷ τὰ μεγάλα ζητήματα τῆς ζωῆς καὶ τῆς υπάρξεως. Τὰ ἴδια ζητήματα πραγματεύονται καὶ τὰ μεγάλα συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Σενέκα, ὡς καὶ ἔργα τῶν μεταγενεστέρων ἠθικολόγων, πολιτικολόγων καὶ οἰκονομολόγων. Ὅλοι αὐτοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ αὐτὰ μεγάλα ζητήματα τῆς διοργανώσεως καὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ παράδειγμά των δὲ καὶ ἡμεῖς εἴμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν τί θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένωμεν ἀπὸ τὴν δράκα τῶν ἀμορφῶτων ἐκείνων ζηλωτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπὶ Τιβερίου καὶ Ἡρώδου ἀνέλαβον τὸν ἄθλον νὰ ἀναπλάσουν ἠθικῶς τὸν κόσμον.

Ἐὰν ἀπορρίψωμεν τὴν ὑπερφυσικὴν ἐξήγησιν, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐρωτήσωμεν πρὸ παντὸς διατί ἐν γένει αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναλάβουν τοιοῦτον ἐγχείρημα. Εἴμποροῦμεν νὰ εὕρωμεν παρόμοιον τι πρὸς αὐτὴν τὴν ὁμάδα ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι, χωρὶς καμμίαν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχουν, πᾶν τοῦναντίον, μὲ ὅλας τὰς βεβηρότητας ν' ἀποτύχουν—ἀφοῦ θὰ ἀντιμετώπιζον βεβαίαν ἀντίδρασιν καὶ διωγμοὺς καὶ χειροτέρας ἄλλας δοκιμασίας—θὰ συνεφώνουν πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ;

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἠδυνάμεθα, φάνεται, ν' ἀρνηθῶμεν εἶνε ὅτι οἱ ἀποδυθέντες εἰς τοιαύτην ἀποστολὴν θὰ ἔπρεπε νὰ ἦσαν φανατικοί. Ἄλλὰ τότε δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ δευτέρα γνώμη ὡς πρὸς τὸ εἶδος τοῦ προγράμματος, κατὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἔμελλε νὰ δράσῃ ὁ καθαρὸς φανατισμὸς, ἀφοῦ μάλιστα δείγματα τοιούτων σχεδίων περὶ ἀνασυντάξεως, μεταρρυθμίσεως, ἀναμορφώσεως καὶ ἀναπλάσεως τῆς ἀνθρωπότητος προσφέρει ἡ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορία ἐν ἀφθονίᾳ. Ἄς μὴ εἴπωμεν τίποτε περὶ τῶν ἀγγλίων σχεδίων τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ προπολεμικοῦ ρωσικοῦ μηδενισμοῦ, τῶν ἰρλανδι-

κῶν συνομοτικῶν πολιτικῶν συνδέσεων καὶ τῶν συγχρόνων ἀναρχικῶν· μᾶς ἀρκεῖ ὁ τυφλὸς φανατισμὸς τῆς προπαγάνδας τοῦ σημερινοῦ κομμουνισμοῦ. Ἐὰν παρόμοιον τι πάθος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο τὸ δεσπότην κατὰ τὸν πρῶτον χριστιανικὸν αἰῶνα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Κ. Διαθήκη ἀναντιρρήτως θὰ ὑψου φωνὴν ὑπὲρ τῆς ἀμέσου καὶ ἀπολύτου καταργήσεως τῆς δουλείας, πιθανώτατα δὲ θὰ ὑπεδαύλιζε καὶ θὰ ὑπεστήριζε μίαν παγκόσμιον ἐξέγερσιν, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ ἐκατέρως τῶν περιπτώσεων θὰ ἦτο τὸ πολὺ μία ἐξέγερσις τῶν ἐν Ρώμῃ δούλων. Ἐὰν ἐπὶ τῇ βάσει πάντων τῶν δεδομένων κρίνωμεν κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν πιθανοτήτων, οἱ τοῦ πρώτου χριστιανικοῦ αἰῶνος φανατικοὶ οὔτοι θὰ ἐξέλεγον ἐπ' ἴσης κανὲν αὐστηρὸν καὶ ἄκρον πολιτικὸν ἰδεῶδες, ἀφοσιούμενοι δὲ φανατικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν του, δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνον θὰ ἠμπόδιζον ὀριστικῶς τοὺς ἄλλους λαοὺς νὰ ἀποδεχθοῦν τὸν Χριστιανισμὸν, ἢ θὰ τῷ καθίστων ἀδύνατον τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὴν μεγίστην ποικιλίαν τῶν συνθηκῶν ζωῆς ἐν τῷ συγχρόνῳ του κόσμῳ.

Πόσον ἡ Κ. Διαθήκη ἀπέχει τῆς τοιαύτης ἀτέγκτου προοπτικῆς τὸ γνωρίζομεν ἐκ πείρας. Οἱ χριστιανοὶ ἀπολογηταὶ συχνάκις ἐσημείουσι πῶς ἡ Κ. Διαθήκη σιωπᾷ ὡς πρὸς ὠρισμένα ζητήματα, τῶν ὁποίων ἡ πραγματικὴ σημασία ἐν τούτοις ἀκόμη καὶ σήμερον δὲν διηκρινίσθη. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος ἔγκειται ἐν τούτῳ: ἐνῶ αἱ ὑποδεικνυόμεναι ὡς ἀτέλειαι τῆς Κ. Διαθήκης ἐκ τῶν προτέρων τοῖς ἴσονται ὡς ἀπόδειξις ὅτι καὶ τὰ Εὐαγγέλια καὶ αἱ ἀποστολικαὶ ἐπιστολαὶ ἔχουν καθαρῶς φυσικὴν τὴν προέλευσιν, ἀφίνεται ἀπαρατήρητον συνήθως τὸ γεγονός ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι εἶνε πολὺ δυσκολώτερον νὰ ἐξηγηθοῦν καθαρῶς φυσικῶς αἱ παρασιωπήσεις αὐταὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς, παρὰ ἐὰν τὰς ἀποδώσωμεν εἰς λόγους ὑπερφυσικοῦς. Τοῦτο θὰ ἐπιβεβαιωθῇ ἔτι μᾶλλον ὅταν συγκρίνωμεν τὴν Κ. Διαθήκην πρὸς τὰ οὕτω λεγόμενα ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, ἢ πρὸς τὸ Κοράνιον, ἢ καὶ πρὸς πάντα ἐν γενεὶ τὰ ἔργα τῶν μεταγενεστέρων ἠθικολόγων καὶ μεταρρυθμιστῶν, ὅσοι ἀπηρνήθησαν τὸν Χριστιανισμὸν. Ἴνα μία μικρὰ δράξ ἀνθρώπων ἀμαθῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Τιβεριῦ, ἢ, ἀπλῶς, μία ἀσημαντοτάτη ὁμὰς ἑβραίων φανατικῶν τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδου δυναθῇ νὰ δημιουργήσῃ σύστημα πίστεως καὶ ἠθικῆς τοιοῦτο, ὥστε κατὰ τε τὰς θέσεις του καὶ τὰς ἀποσιωπήσεις του νὰ προσαρμοσθῇ ἐξ ἴσου καλῶς πρὸς τε τὸν πρῶτον χριστιανικὸν αἰῶνα καὶ πρὸς τὸν εἰκοστὸν, πρὸς τε τὸν ἀρχαῖον κόσμον, καὶ πρὸς

τὴν σύγχρονον Εὐρώπην, πρὸς πάντα καθ' ὅλου λαὸν οἰασθήποτε ἐποχῆς, καὶ νὰ ἀποφέρῃ διὰ τῆς ὑψηλῆς καὶ εὐεργετικῆς του ἐπιρροῆς ἀποτελέσματα περισσότερα ἢ οἰονδήποτε ἄλλο ἠθικὸν σύστημα, τοῦτο ἀποτελεῖ γεγονός, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη τὸν ἀποχρῶντά του λόγον, τὴν ἀντίστοιχόν του ἐξήγησιν. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου οὐδὲν ὑπάρχει παράλληλον ἢ ἀντίστοιχον ἢ ὅμοιον πρὸς αὐτό, οὐδεμίαν δὲ κλεῖδα τοῦ αἰνίγματος τούτου παρέχει ὅτι γνωρίζομεν περὶ τῶν δεξιοτήτων, ἱκανοτήτων ἢ τάσεων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Καὶ ἐδῶ, λοιπόν, εὐρισκόμεθα εἰς οἷαν θέσιν καὶ εἰς τὰ μέγρι τοῦδε ἐξετασθέντα ζητήματα: ἀπορρίπτοντες τὴν χριστιανικὴν ἐξήγησιν τοῦ συνόλου τῶν ψυχολογικῶν καὶ ἠθικῶν φαινομένων, τῶν ἀποτελούντων τὸ ὑπὸ μελέτην γεγονός, ἕνεκα τῶν δυσκολιῶν τῶν συνδεδεμένων μετὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ὑπερφυσικοῦ, εὐρισκόμεθα πρὸ πολὺ μεγαλειτέρων, πρὸ ἀνυπερβλήτων αὐτόχρημα δυσκολιῶν, ἀναγκαίως συναφῶν πρὸς πᾶσαν ἀπόπειραν ἐξηγήσεώς του ἐπὶ καθαρῶς φυσικῆς βάσεως.

Ἐν ἐπὶ πλέον δῆλον ὅτι ἠθικὸν παράδοξον τοῦ ὀρθολογισμοῦ.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ἐβρ. 4,14—5,6

Δεινὴν διήρχοντο περὶ τὴν πίστιν κρίσιν οἱ πρῶτοι ἐν Ἱερουσολύμοις καὶ τῇ Παλαιστίνῃ ἐν γενεῖ ἐξ Ἑβραίων χριστιανοί. Οἱ ἐμμένοντες εἰς τὰς παλαιὰς θρησκευτικὰς τῶν πεποιθήσεις συμπολιταὶ αὐτῶν, θεωροῦντες ὡς ἀποστάτας τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύσαντας, παντοίας ὄσας καταθλίψεις προῦκάλουν κατ' αὐτῶν. Καὶ τὸ κακὸν ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε νὰ ὑφίσταται πραγματικὸς «κίνδυνος πίστεως», καὶ τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσο, ὡς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῆς διαφαίνεται, δὲν διεκοσμοῦντο οἱ ἐξ Ἑβραίων χριστιανοὶ ἐκεῖνοι διὰ τῆς προτέρας αὐτῶν περὶ τὴν πίστιν θερμότητος καὶ ἐνθουσιασμοῦ.

Ἐν πλήρει συναισθήσει τῆς ἀποστολικῆς αὐτοῦ διακονίας σπεύδει ὁ μακάριος Ἀπόστολος νὰ προσηλώσῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν κινδυνευόντων χριστιανῶν εἰς θεμελιωδέστατα καὶ πασίγνωστα χριστιανικὰ γεγονότα καὶ εἰς ἀληθείας ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίαις τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὥστε νὰ στηρίξῃ αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει, καὶ ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τὸ ἐπίμαχον μεταξύ πιστευσάντων καὶ μὴ πιστευσάντων Ἑβραίων, τῆς ὑπεροχῆς δηλαδὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τοὺς μεσίτας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὑπὲρ τοὺς

ἀγγέλους αὐτούς, ὑπὲρ αὐτὸν τὸν Μωϋσέα, καὶ κατ' ἀκολουθίαν, τῆς ἐν Χριστῷ ἱερωσύνης, τῆς λατρείας ἐν γένει, ὑπὲρ τὴν Λευϊτικὴν ἱερωσύνην καὶ λατρείαν.

Καὶ παρουσιάζει λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μεσίτου τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ, ὡς Μεγάλου Ἀρχιερέως. Ἦδη οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ἐξοικειωμένοι μὲ τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀρχιερέως καί, συνεπῶς, μὲ τὴν ἔννοιαν, τὴν φύσιν καὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῆς ταύτης τῆς ἱερωσύνης. Τί χαρακτηριστίζει τὸν ἀρχιερέα; ἢ, ὅπερ ταῦτό, ποίους ὄρους δέον νὰ πληροῖ ὁ ἀρχιερεὺς; Πρωτίστως· πᾶς ἀρχιερεὺς εἶναι ἄνθρωπος· «πᾶς ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβάνεται». Ἐν τῇ ἀσκήσει ὁμοῦ τοῦ ἔργου του, τοιαύτη εἶναι τοῦ ἔργου τούτου ἡ φύσις, ὥστε ὁ ἀρχιερεὺς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἱερεὺς, ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον τοῦτο «ὑπὲρ ἀνθρώπων», ἥτοι ἐπ' ὠφελείᾳ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἀφορᾷ εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, «εἰς τὰ πρὸς τὸν Θεόν». Εἶναι ἐπομένως, ὁ μεσάζων μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἡ κλίμαξ ἡ μυστικὴ, διὰ τῆς ὁποίας αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ θυσίαι τῶν ἀνθρώπων ἀνέρχονται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῆς ὁποίας αἱ χάριτες τοῦ Θεοῦ κατέρχονται ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐπειτα· ὁ ἀρχιερεὺς δέον νὰ πληροῖ τοὺς ἐξῆς δύο ὄρους: ὅσον ἀφορᾷ μὲν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους ποιμαίνει, νὰ τρέφῃ πρὸς αὐτούς, ἁμαρτωλοὺς ὄντας, ὅπως εἶναι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, συμπάθειαν· νὰ ἔχη δηλαδὴ τὴν πατρικὴν εὐαισθησίαν, νὰ συναισθάνεται τὸν πόνον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς πόνον αὐτοῦ τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅτε καὶ θὰ καθοδηγῆται ὑπὸ τῆς βασιλίδος ποιμαντορικῆς ἀρετῆς τῆς μειριοπαθείας, μήτε υπερβάλλον εἰς τὰς πτώσεις τῶν ἄλλων, μήτε ἀπαθῶς βλέπων καὶ κρῖνων αὐτάς. Ἐξ ἐπόψεως δὲ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ γίνῃ τις ἀρχιερεὺς, συνεπῶς καὶ ἱερεὺς, πρέπει νὰ κληθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι ἡ ἱερωσύνη ἐλεύθερον ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατό τις ἀκατακρίτως κατὰ βούλησιν νὰ μετέλθῃ. «Οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀρχιερωσύνης, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ».

Τοὺς ὄρους τούτους τῆς ἱερωσύνης εἰς τὴν ἐντέλειαν αὐτῶν μελετᾷ ὁ Ἀπόστολος ἐν τῷ προσώπῳ «Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ», ὅστις ὀητῶς ἐκλήθη «ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» καὶ διεκρίθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς ὁ Μεγάλος Ἀρχιερεὺς, γενόμενος ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἄνθρωπος, «καίπερ ὢν Υἱός», ἵνα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διατελέσῃ μεσίτης· «δύναται δὲ συμπαιθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν» καθὸ «πειρασθεὶς καὶ ὁ ἴδιος πῶς καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ μισοκάλου πειραζόμεθα»,

καὶ ἐξετέλεσε καὶ ἐκτελεῖ τὸ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων ἱερατικὸν ἔργον χωρὶς μὲν αὐτὸς «νὰ περὶκηται ἀσθένειαν» ὅπως οἱ «ἄνθρωποι ἀρχιερεῖς», ἀλλὰ καὶ «ὡς ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα» καὶ δὴ ἐν τῇ ἰδανικῇ, τῇ τελείᾳ τῆς ἱερωσύνης μορφῇ, «κατὰ τὴν τάξιν Μελησεδέκ», ὑπάρχων οὕτως «αἷτιος σωτηρίας αἰωνίου». Παρ' Αὐτοῦ λοιπὸν μόνον «τὸ ἔλεος» διὰ τὸ παρελθόν, «ἡ χάρις» διὰ τὸ μέλλον μας.

K.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΕΞ ΑΠΟΨΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ

[Τέλος]

[9]

Βεβαίως εἰς νεωτέραν ἐποχὴν καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου τῆς Ρωσσίας ἢ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου αὐτοῦ ἐκμεταλλευτικοῦ τῆς Ἐκκλησίας καισαροπαπισμοῦ καθιερωθεῖσα κατεύθυνσις τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Ἐθνους ἐν ταῖς ὀρθοδόξοις χώραις ἠκολούθησε γραμμὴν κυριολεκτικῶς καταστρεπτικὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τις καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας παρὰ τοῖς πλείστοις ἰδίᾳ σλαβικοῖς ἔθνεσι. Ἡ Ἐκκλησία ἐν Ρωσίᾳ ἐγένετο τυφλὸν ὄργανον τοῦ Τσαρισμοῦ, πᾶσα δὲ καὶ πνευματικὴ ἀνεξαρτησία τῆς Ἐκκλησίας ἀπωλέσθη, οἷα οὐδέποτε προσπαθείας πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν θραυομένης διὰ τῆς διώξεως, τῆς ἐξουσίας, τῆς φυλακίσεως καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ ἀκόμη θανάτου. Ἡ τοιαύτη μεταχειρισίς καὶ κακοποίησις τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ρωσίᾳ ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας διήρκεσε μέχρι τῆς Μπολσεβικικῆς τῆς Ρωσσίας καταστροφῆς, (δι' ὃ καὶ οὐχὶ ἄνευ ὑπερβολῆς θὰ ἠδύνατό τις κατ' ὀξύμωρον σχῆμα νὰ ὀμιλῇ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν κυρίων αὐτῆς ἔπειτα πολεμίων, τῶν Μπολσεβίκων, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἄμεσος ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει τοῦ καθεστῶτος αὐτῶν ἀνασύστασις τοῦ ὑπὸ τοῦ Πέτρου τοῦ Μεγάλου καταργηθέντος Ρωσικοῦ Πατριαρχείου). Τὸ χειρότερον εἶναι ὅτι ἡ τοιαύτη πολιτικὴ τῆς Ρωσσίας ἐπηρέασε τὰς μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Ἐθνους σχέσεις καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν, εἴτε δι' ἀπομιμήσεως τῶν ἐκεῖ γενομένων (ὡς περίπου ἐν Ἑλλάδι) εἴτε δι' ἀμέσου ἐπιδράσεως (ἰδίᾳ ἐν Βουλγαρίᾳ), ἐφ' ὅσον ἡ Τσαρική Ρωσία εὐχερῶς εὐρῆκεν ἐν τῇ τελευταίᾳ τὸ καταλληλότερον ὄργανον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν πανσλαβιστικῶν σχεδίων καὶ τὴν διόδον πρὸς ἐπέκτασιν τῆς σλαβικῆς ἐπιρροῆς ἐν Ἀνατολῇ. Τοιοῦτοτρόπως ἐχρησιμοποιήθη ἡ Ἐκκλησία, κατὰ πρῶτον λόγον ἐν Ρωσίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ, ἔπειτα ὁμοῦς, κατὰ τὸ κακὸν ρωσικὸν ὑπόδειγμα καὶ προηγούμενον, ἐν μικροτέρῳ βαθμῶν καὶ παρ' ἄλλοις ὀρθο-

δόξοις λαοῖς (Σύροις, φέρ' εἰπεῖν) δι' ἐθνικιστικούς καὶ σωβινιστικούς μάλιστα σκοποὺς ἐξυψηροῦντας οὐχὶ βεβαίως τὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Κράτους ἀποκλειστικῶς κοσμικὸν συμφέρον. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως κατάχρησιν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει δύναται νὰ ἐκκληφθῆ ὡς κανὼν καὶ ἥτις μάλιστα ρητῶς καὶ ἐπισήμως κατεκρίθη ὑπὸ τῆς ἐν Κων)πόλει Συνόδου τῷ 1872. Τὸ ὅτι ὅμως ἀνεξαρτήτως τῶν καταχρήσεων τούτων ἡ Ἐκκλησία ἀνευ οἰασθήποτε ἀπωλείας ἢ μειώσεως τοῦ πνευματικοῦ αὐτῆς χαρακτήρος καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐγένετο ἐθνικὴ δύναμις, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι ἡ Ἐκκλησία βοηθεῖ τὸ Ἔθνος διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐξύψωσιν καὶ ἐπὶ πλέον τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρακολουθεῖ τὰς τύχας τοῦ Ἔθνους, δὲν ἀποτελεῖ τι ἄξιον ψόγου, ἀλλ' ὅπως τοῦναντίον ἀξίαν παντὸς ἐπαίνου ὥραϊαν προσπάθειαν ἐκ μέρους αὐτῆς κατὰ πάντα πρὸς τὴν ἀπωτέραν ἰσρὰν αὐτῆς ἀποστολὴν σύμφωνον. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ, τὸ ὅποιον προσλαμβάνει ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία κατὰ τὰ ὑπ' αὐτῆς θρησκευτικῶς ἐξυψηροῦμενα ἔθνη ἀποτελεῖ σπουδαιότατον στοιχεῖον τοῦ ἱστορικοῦ αὐτῆς βίου καὶ δικαίως ὑπερῆφανεύεται διὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐξασκουμένην ἐπὶ τῶν διαφορῶν ἐθνῶν τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς ταύτης ἐπίδρασιν, δι' ἣς αὕτη ἀποβαίνει οὐχὶ ἀπλῆ ἐξωτερικὴ, ψυχρὰ καὶ ἀνίσχυρος, ἀλλ' ὅπως ὑψηλὴ, ἰσχυρὰ καὶ ζῶσα δύναμις, ὀλόκληρον ἐπηρεάζουσα τὸν ἐθνικὸν βίον.

Πρέπει δέ, παραβλέπων τις τὰς Ρωσσοβουλγαρικὰς ἐκτροπὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς, νὰ παρακολουθήσῃ τὸν ὀρθόδοξον ἀπλοῦκὸν λαὸν καὶ τούτων ἀκόμη τῶν χωρῶν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ αὐτῶν διὰ νὰ ἀντιληφθῆ σαφῶς τί εἶναι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία διὰ τὸν ἐθνικὸν βίον τούτων καὶ τὴν ἀληθῶς ἀνωτέραν αὐτοῦ ἠθικὴν ποιότητα.

Ἡ ἔρευνα τῶν διαφορῶν θρησκευτικῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν λαῶν τούτων δεικνύει σαφῶς πόσον βαθέως ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς εἰσεχώρησαν ἐν τῷ βίῳ τῶν λαῶν τούτων καὶ πῶς αὕτη ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ—ἥτις παρὰ τὰ πιστευόμενα εἶναι τὸ κύριον αὐτῆς γνώρισμα—ἀπέβη ἡ κυριαρχοῦσα τοῦ βίου τῶν λαῶν τούτων δύναμις, ἐφ' οὗ ἀνεξίτηλον ἐναπέθεσε τὴν σφραγίδα αὐτῆς.

Διὰ τοῦτο ἐφ' ὅσον δὲν πρόκειται περὶ κατάχρησεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ περὶ ἐσφαλμένης ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς διὰ τῆς σωβινιστικῆς ἐθνικιστικῆς κατευθύνσεως ἐπιδιώξεως δι' αὐτῆς ἐθνικιστικῶν σχεδίων καὶ βλέψεων, ἡ Ὄρθόδοξος

Ἐκκλησία δὲν ἀποστρέφεται τὸν ἐθνικὸν βίον τῶν ἐπὶ μέρους λαῶν αὐτῆς, οὐδὲ ἀπαρνεῖται, ἐκ τῆς καθαρῶς ὀρθοδόξου ἀπόψεως, τοῦτον ὅπως τοῦναντίον εὐνοεῖ τὴν ἐθνικὴν ὑπόστασιν καὶ εἰσχωρεῖ διὰ τῆς δράσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἐθνικῷ βίῳ, ἀκριβῶς ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς διεισδύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐλογίας εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐθνικοῦ βίου καὶ δὴ ἐν τῷσούτῳ βαθμῷ, ὥστε, ὡς ἐλέχθη, ἀποβαίνει τμήμα ἀναπόσπαστον τούτου.

Ἀπομένει εἰσέτι ἡ ἐξέτασις σπουδαιότατου σχετικοῦ πρὸς τὸ ζήτημα σημείου, ἥτις ἱκανὴν δημιουργεῖ εἰς τὸν ἐρευνητὴν αὐτοῦ ἀμηχανίαν. Ποία εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν περιπτώσει πολέμου, τὸν ὅποιον θὰ ἤθελε νὰ διεξαγάγῃ ἔθνος τι; καὶ ποίαν στάσιν θὰ ἐτήρει ἡ Ἐκκλησία, ἐὰν τὰ ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὴν διακείμενον ἀπολυταρχικὸν κράτος, τὸ Ἔθνος κατὰ τὸ πλεῖστον ἀντιπροσωπεῖον, εἰς πόλεμον καὶ εἰς ἀντιχριστιανικὰς μάλιστα ἐξεβίαζε πράξεις;

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου δὲν εὐρίσκομεν οὐδεμίαν δυσχέριαν νὰ ἀπαντήσωμεν. Ὁ πόλεμος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν καταδικάζεται ἀπολύτως ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία θὰ παρέλιπε στοιχειωδέστατον αὐτῆς καθήκον ἂν παρέλιπε νὰ καταδικάσῃ τὸν πόλεμον γενικῶς, ἐξ ἴσου θὰ ἠδύνατο νὰ κατηγορηθῆ ἐπὶ παραλείψει τοῦ ἑαυτῆς καθήκοντος ἐὰν δὲν ἔσπευδε νὰ ἐπευλογήσῃ τὰ ὅπλα, τὰ ὅποια θὰ ὑπερήσπιζον τὸ Ἔθνος εἰς περίπτωσιν ἐκρήξεως κατακτητικοῦ ἐναντίον τῆς πολέμου καὶ ἐπιθέσεως ἐκ μέρους ἄλλου ἀδίκου, πλεονέκτου καὶ κακοῦ Ἔθνους, καθ' ὅσον τοιοῦτος ἐξαναγκαστικὸς πόλεμος εἶναι καὶ ὁ μόνος ὅστις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς δικαιολογεῖται καὶ ἐπιτρέπεται. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ διαφωτίξῃ τὸ Ἔθνος, τὸ ὅποιον ἐξυψηροῦται θρησκευτικῶς περὶ τῆς διαβολικότητος τοῦ πολέμου, ὡς καὶ πάσης ἄλλης ἀντιχριστιανικῆς πράξεως, καὶ εἰς περίπτωσιν μάλιστα ἐχθρικῶς διατετιμένου πρὸς αὐτὴν ἀπολυταρχικοῦ κράτους νὰ μὴ παραλείψῃ τὸ καθήκον αὐτῆς τοῦτο, ἀκόμη καὶ ἐπὶ κινδύνῳ διωγμοῦ, ὑποχρῶσθαι ὅμως νὰ συντρέξῃ ἀπολύτως τὸ Ἔθνος εἰς περίπτωσιν ἀμυντικοῦ, ἀδίκου καὶ κατακτητικοῦ ἐναντίον τοῦ πολέμου διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο νὰ ἐξέλθῃ νικηφόρον ἐκ τοῦ ἀδίκως καὶ ἀντιχριστιανικῶς ἐπιβληθέντος αὐτῷ ἀγῶνος.

Αὕτη εἶναι ἡ ὀρθόδοξος ἀποψὶς περὶ τοῦ μεγάλου ζητήματος τῶν Σχέσεων Ἐκκλησίας Πολιτείας καὶ Ἔθνους.

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
Καθηγητῆς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ κρατική φιλανθρωπία.

Ἡ κατά τὰς ἡμέρας ταύτας ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐξαγγελία τῶν ὑπὲρ τῆς κοινωνικῆς προνοίας θετικῶν καὶ σοβαρῶν μέτρων ἐμφανίζει τὸ κράτος πρώτην ταύτην φορῶν οὐ μόνον συναισθανόμενον τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνακουφίσεως τῆς κοινωνικῆς δυστυχίας, ἀλλὰ καὶ ἀνευ δισταγμῶν προβαίνον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν πορισμάτων τῆς συστηματικῆς μελέτης τῶν ἀναγκῶν τῶν πασχουσῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἡ μέριμνα ὑπὲρ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς νεανικῆς ἡλικίας, ἡ ἐνίσχυσις τῶν πόρων τῶν ἡδὴ χάρις εἰς μόνην τὴν ἰδιωτικὴν φιλάνθρωπον πρωτοβουλίαν ἰδρυθέντων καὶ ὑπὸ δυσμενεῖς οἰκονομικὰς συνθήκας λειτουργούντων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ἡ ἐπέκτασις καὶ προικοδότησις τῶν θεραπευτηρίων καὶ ἡ καθ' ὄλου προοπτικὴ τῆς προγραμματικῆς ἐν τῷ ἀμέσῳ μέλλοντι συστηματικῆς μελέτης τῆς κρατικῆς φιλανθρωπίας παρουσιάζουν τὸ κράτος εἰλικρινῶς ἀντιλαμβανόμενον τὴν ἀποστολὴν του, οὕτω δὲ δημιουργοῦν νέαν περιόδον αἰσιοδόξου ἀναθάρσεως τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

*

Ἡ διαπρεπὴς δημοσιολόγος κ. Β. Βενισρέλλης ἐν ἄρθρῳ του ἴσως ἐνδιαφέροντι ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ ἐφευρέτης τοῦ πρώτου τελειοποιημένου μουσικοῦ ὄργάνου ἑλληνικοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας» («Καθημερινή» 13 Φεβρ.) δι' ἱστορικῆς ἀναδρομῆς περὶ τῆς χρήσεως ὄργάνων παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς διαπιστοῖ, ὅτι δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν μουσικὰ ὄργανα ἐν τοῖς ναοῖς, ἐκτὸς σπανιστάτων ἐξαιρέσεων, ὅποια καὶ ἡ σημερινὴ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος Κερκύρας χρησιμοποιήσῃς ἄρμονίου. Ἐντεῖθεν συμπεραίνει ὅτι «Ἡ Ἐκκλησία μας σήμερον ἀκολουθεῖ πιστότατα τὴν ἐθνικὴν μας βυζαντινὴν παράδοσιν καὶ ἐπιτρέπει τὴν χρησιμοποίησιν ἑνοργάνου μουσικῆς εἰς λιτανείας (ὅπως π.χ. τοῦ Ἐπιταφίου) καὶ ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς ἔξω τῶν ναῶν...».

*

Ἡ «Κήρυξ» τῆς Νέας Ὑόρκης ἀνέγραψεν ἐπ' ἐσχάτων ὅτι ὁ ἀμερικανὸς ἀρχαιολόγος Dr John Lamps ἀνέγνω ἐπιγραφὴν ἐπὶ κίονος ἀποκειμένου ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Βάσιγκτων, εὐρεθέντος πέρουσιν ἐν ἐρειπίοις τῆς συναγωγῆς τῆς Καπερναούμ. Καθ' ἧ δὲ δισχυρίζεται, ὅτι οὗτος οὐδέποτε μνημεῖον ἐπὶ τοῦ τάφου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ἢ δ' ἀραμαϊκὴ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴ μαρτυρεῖ περὶ τῆς τότε διαδεδομένης παρὰ τῷ ἑβραϊκῷ λαῷ γλώσσης, ἣν καὶ ὁ Κύριος ἐλάλει.

*

Καθ' ἧ ἀναγράφει τὸ ὄργανον τῆς ἐν Φιλανδία ὀρθόδοξου ἐκκλησίας «Ἐσθινὴ Ἡώς», πρὸ τινος ἢ ἐν Στοκχόλμῃ ὀρθόδοξος κοινότης ἐώρτασε τὴν τριακοσιετηρίδα ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἐν τῇ σουηδικῇ πρωτευούσῃ, γενομένης ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ κατὰ τῆς Ρωσίας πολέμου τοῦ σουηδοῦ βασιλέως Γουσταύου Ἀδόλφου. Μετὰ τὴν σύναψιν εἰρήνης οἱ ἐν Στοκχόλμῃ ὀρθόδοξοι αἰχμάλωτοι ἠρνήθησαν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των, προτιμήσαντες νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐκεῖ ὀριστικῶς. Ἐκ τῆς

μετὰ τῶν σουηδῶν ἐπιμειξίας ἡ μικροσκοπικὴ κοινότης ἠξήθη διὰ προσελεύσεως καὶ σουηδῶν εἰς τὴν ὀρθοδόξον ἔξιν, οὕτω δὲ μία καὶ ἡμίσεια ἑκατοντὰς ὀρθοδόξων συναθροισθεῖσα εἰς τὸν ἐν Στοκχόλμῃ ναὸν τῆς περὶ τὸν ἱερέα τῆς ἐώρτασε διὰ δοξολογίας τὸ τριακοστὸν τῆς ἰωβηλαίων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, συνελθοῦσα εἰς δύο τακτικὰς συνεδριάσεις τῆς ἐβδομάδος ταύτης, ἐκτὸς τῆς ἐξετάσεως διαφόρων ὑποθέσεων, ἐπεράτωσε τὴν μελέτην τοῦ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικονομίας νόμου.

— Τὸ Συνοδικὸν Δικαστήριον διὰ τοὺς Ἀρχιερεῖς συνεληθὸν τὴν παρελθοῦσαν δευτέραν ἐξήτασεν ἑμπεριστατωμένως τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης Χριστοφόρου, ὑπέβαλε δὲ εἰς αὐτὸν τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ τοῦ περιορισμοῦ εἰς μονήν.

— Προσκληθείσης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἰς παγκριστιανικὰ Συνέδρια ἅτινα θὰ συνέλθωσι κατὰ τοὺς προσεχεῖς μῆνας Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ ἐν Ἐδιμβούργῳ τῆς Ἀγγλίας, ἡ Ἱερά Σύνοδος προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς εἰς αὐτὰ ἀποστολῆς ἐκ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Ἀντωνίου, τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Μ. Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Μητροπολίτου Βιζύης Χριστοφόρου ἐν Λονδίῳ ὀρθόδοξου ἑλληνικοῦ ναοῦ καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, Δημ. Μπαλάνου, καὶ Π. Μπρατσιώτου.

— Τὴν Πέμπτην τῆς παρελθοῦσης ἐβδομάδος ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος συνεκάλεσε τοὺς ἐφημερίους Πειραιῶς εἰς ὑποδειγματικὴν τέλεσιν τῆς θείας Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Σπυρίδωνος. Μετὰ τὴν τέλεσιν αὐτῆς ἱεουργοῦντος τοῦ αἰδέσ. Γεωργίου Μακρῆ, ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ὡμίλησε πρὸς τοὺς ἐφημερίους ἀποτεινὰς πρὸς αὐτοὺς διαφόρους ὑποθήκας.

— Δημοσιευθέντος ἤδη τοῦ σχετικοῦ νόμου, ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ νέου Τάγματος Ἑλληνίδων καλογραγιῶν, τοῦ ὁποῦ σκοπὸς εἶνε ἡ ὀργάνωσις σχολείων στοιχειῶδους ἐκπαιδεύσεως, πληρούντων πάντας τοὺς ὄρους τῆς καλλιτέρας ἠθικοθηρησκευτικῆς μορφώσεως. Τὸ νέον τάγμα θὰ ἐδρευῆ εἰς τὴν ἐν Τήνῳ μονὴν τοῦ Κεχροβουνίου. Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, ἀποβλέπων μετὰ στοργῆς πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ νέου Μοναχικοῦ Τάγματος, προῆλθεν εἰς συνεννοήσεις μετὰ τοῦ κ. ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας διὰ τὴν συγκρότησιν Χριστιανικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος, ἢ ὁποῖα θὰ διεσθύνῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τοῦ Τάγματος. Προτάσει τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑπέβαλεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τὸν πίνακα τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου τῆς Χριστιανικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος. Εἰς τὴν μονὴν Κεχροβουνίου προσήλθον ἤδη δέκα νεάνιδες μορφωμέναι, αἱ ὁποῖαι, γενόμεναι δεκατὶ ὡς δόκιμοι μοναχαί, θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς διδασκάλισσαι. Ἡ πρώτη τοιαύτη σχολὴ θὰ λειτουργήσῃ ἐν Τήνῳ, εἰς τὸν παρὰ τὴν μονὴν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὁ ὁποῖος, μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν περιοχῆς, ἐδωρήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν κ. κ. Ματθ. Ἀρακλίδου καὶ Γεωργ. Βιδάλῃ πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκπαιδευτικὴν Ἀδελφότητα, ὑπέγραψε δὲ ὁ Μακ. Ἀρχιε-

πίσκοπος τὸ σχετικὸν Συμβόλαιον τῆς δωρεᾶς. Μερὶ μνη αὐτοῦ ὁ μηχανικὸς τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας κ. Πέτρο Πατρεᾶς μετέβη εἰς Τήνον διὰ νὰ ἐξετάσῃ ἐπιτοπίως τὰ ὕδατα τῆς περιοχῆς. Ἐπίσης ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος εὐρίσκειται εἰς συνεννοήσεις μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς σχολῆς, μετὰ τὴν βάσιμον ἐλπίδα, ὅτι θὰ ὑπάρξουν συντόμως δωρεαὶ ἐκ μέρους τῶν ἀντιλαμβανομένων τὴν σημασίαν τοῦ ἐπιδικωμένου σκοποῦ.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαντινείας καὶ Κυνοουρίας Γερμανὸς ἐπανελθὼν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ προέστη τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μελετῶν τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Λεωνιδίου, διέταξε τὰς μονὰς νὰ ἐπικουρήσωσι τὸ συσσίτιον τῶν ἀπόρων μαθητῶν τῆς αὐτῆς πόλεως διὰ τροφίμων, συνέστησε εἰς τοὺς ἐκπαιδευκοὺς τὸν ἐκκλησιαστικὸν τῶν μαθητῶν, ἐμερίμνησεν ἐν συσκέψει μετὰς τῆς Νομαρχίας περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἐν Τριπόλει νοσοκομείου ὡς καὶ περὶ συσσιτίου τῶν ἀπόρων μαθητῶν τῆς αὐτῆς πόλεως, δι' ἐγκυκλίου δὲ πρὸς τοὺς ἡγουμένους τῶν μονῶν καὶ τοὺς ἐφημερίους καὶ ἐπιτρόπους τῶν ναῶν παρήγγειλε νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐν ἐπισήμῳ καταλόγῳ καταγραφῆν τῶν ἐν ταῖς μοναῖς καὶ τοῖς ναοῖς ἀποκειμένων ἱερῶν κειμηλίων.

— Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Πανεπιστημικῷ ναῷ τῆς Καπνικαρέας σεμνῇ ἐτελέσθη λιτανεαὶ ἐξωθεν τοῦ ναοῦ προηγουμένων τῶν ἱερῶν εἰκόναν. Τῆς τελευτῆς προέστη παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κοσμητοροῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ, ὅστις ἐτέλεσε καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ὠμίλησε περὶ τῆς ἑορτῆς.

— Ἀποθανὼν τὴν ἐσπέραν τῆς παρελθούσης Τρίτης ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Ρωμανός. Ἐγεννήθη ἐν Κοτυώροις τοῦ Πόντου (Ὁρδοῦ) τῷ 1878. Τὰ πρῶτα γράμματα διήκουσεν ἐν τῇ Ψωμιάδῳ Σχολῇ καὶ γενετείρας του, τῇ προστασίᾳ δὲ τοῦ τότε Κολωνίας καὶ εἰτα Ἐάνθης Μητροπολίτου Πολυκάργου Ψωμιάδου, νῦν σχολάζοντος ἐν Ἀθήναις, εἰσῆχθη εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησίαν Σχολῆν τῷ 1894, ἀπεφοίτησε δ' ἐξ αὐτῆς ἀριστοῦχος τῷ 1898. Μετὰ τοῦτο διηύθυνε τὴν Ψωμιάδιον Σχολῆν ἐπὶ ἓν ἔτος, εἰτα δὲ μετέβη εἰς Νικόπολιν τῆς Μητροπόλεως Κολωνίας καὶ ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα Διευθυντοῦ τῆς αὐτόθι Σχολῆς, ἅμα δὲ καὶ Γραμματέως τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κολωνίας. Κατόπιν εὐδοκίμου ὑπηρεσίας ἐνυμφεύθη ἐν ἔτει 1901 τὴν Κυριακὴν Ψωμιάδου καὶ χειροτονήθη εἰς Διάκονον τῆς Μητροπόλεως Κολωνίας, ἐργασθεὶς πάλιν ἐν Ὁρδοῦ ὡς Διδάσκαλος. Τῷ 1904, τῇ προστασίᾳ τοῦ Μητροπολίτου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολῆν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀποφοίτησας δ' ἐξ αὐτῆς ἀριστοῦχος, παρέμεινε διακωνὼν ἐν Ἀθήναις. Τῷ 1910 χειροτονηθεὶς εἰς Πρωσβύτερον διωρίσθη ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Προφῆτου Ἠλίου ἐν Πειραιεῖ, ὑπηρετήσας ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦ 1913, ὁπότε μετετέθη εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις ἱερὸν ναὸν ἁγ. Παντελεήμονος (Ἀχαρνῶν), ἐφημερεύσας δ' ἔκτοτε ἐν αὐτῷ, προεκάλεσε τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς ἐνορίας. Διεκρίθη μεγάλως ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν διὰ τῆς μορφώσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ζήλου, διὰ τῆς δραστηριότητος, ἣν κατέδειξεν ἰδίως ὡς Ἀντιπρόεδρος τοῦ

«Ἱεροῦ Συνδέσμου» Ἀθηνῶν. Συνέγραψε δὲ ἐκτός πολλῶν ἄρθρων ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» καὶ πραγματείας εἰς τὰ καθήκοντα τῶν κληρικῶν ἀναφερομένης, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τῶν πρωτοστατῶν. Κατὰ τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ παρίσταντο οἱ Σεβ. Μητροπολίται Καλαβρυτῶν, Θήρας καὶ Ἀττικῆς καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης καὶ πολλοὶ τῶν ἐφημερίων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἄπειρον δὲ πλῆθος κατέκλυσε τὸν ἱερὸν ναόν. Μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἱερὰν Ἀκολουθίαν ὁ χοροστατῶν Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος ὠμίλησε ἐξάρας τὰς ἀρετὰς καὶ περιγράφας τὴν δρᾶσιν τοῦ μεταστάντος κληρικοῦ, ἀπεχειρέτισε δὲ αὐτὸν ἐκ μέρους τοῦ ἱεροῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου» Αἰδεσ. Λουκάς Παπαναστασίου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατὰ στατιστικὴν καταρτισθεῖσαν ὑπὸ ξένων διπλωματικῶν ἐν Ρωσίᾳ ἀντιπροσώπων καὶ χαρακτηριζομένην ὡς ἐπίσημον κείμενον, καθ' ὅλην τὴν δεκαεπταετητὴ ἐν Ρωσίᾳ δυναστείαν τῶν Σοβιέτ τὰ θύματα τοῦ κομμουνισμοῦ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: ἐφονεύθησαν 128 ἐπίσκοποι, 26.777 ἱερεῖς, 7.560 καθηγηταί, περὶ τὰς 9.000 ἱατροὶ, 94.800 ἀξιωματικοί, ὑπὲρ τὸ ἑκατομύριον στρατιωτῶν, ὑπὲρ τὰς 200.000 ἀστυνομικῶν, 45.000 διδάσκαλοι, 22.000.000 ἐργάται καὶ χωρικοὶ ἀπέθανον δ' ἐκ πείνης 19.000.000 ῥῶσοι. Κατὰ ταῦτα, τὸ σύνολον τῶν θυμάτων ἀνέρχεται εἰς 40 ἑκατομύρια. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνεκτινάχθησαν, κατεστράφησαν ἢ μετεβλήθησαν εἰς μωσεία ὑπὲρ τὰς 48.000 ναοί, μοναὶ καὶ παρεκκλήσια.

ΑΓΓΑΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Καθ' ὃ πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ Oekumenischer Presedient, ὁ ἀρχιεπίσκοπος Καντερβουρίας, ὅστις πρό τινας χρόνους εἶχεν ἀπευθῆναι πρὸς τὸ βρετανικὸν ἔθνος θερμοῦ ἐκκλησιᾶν πρὸς θρησκευτικὴν αὐτασυνκέντρωσιν καὶ αὐτομελέτην, εὐροῦσαν ζωηροτάτην ἠχώ παρὰ τῷ λαῷ, ἥδη ἀπευθύνει νέαν ἐκκλησίαν ὅπως «πάντες ὅσοι ἐμμένουσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἴστανται παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Θεοῦ δώσωσι ὁρατὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς λιτανείαν τῆς προσεχοῦς Μεγάλης Παρασκευῆς». Καὶ ἡ νέα ἐκκλησίαις εὐρίσκει ζωηροτάτην ἠχώ παρὰ τῷ εὐσεβεῖ ἀγγλικῷ λαῷ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ἡμερολογικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος*» ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος ἐδημοσίευσεν εἰς κομψὸν τεύχος περισπούδατον ἀπολογητικὴν μελέτην σχετικῶς μετὰ τὴν δι' ὀμοφώνου γνώμης τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γενομένην διόρθωσιν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου.

Προτάσσονται ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ ἐπίκαιρα ὄντως ῥητὰ Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου. Οὐχὶ εἰς τὸν καιρὸν πρέπει νὰ δουλευθῶμεν, ἀλλ' εἰς τὸν Κύριον, λέγει ὁ Ἀθανάσιος. Οὐχὶ ἡ περίοδος ἡμερῶν καὶ χρόνων καθαρὰν ἐμφανίζουσι τὴν ἑορτήν, ἀλλ' ἐκάστου τὸ συνειδός, καὶ οὐχὶ ἡμέρας καὶ καιρῶν καὶ ἐνιαυτοῦ νὰ παρατηρῶμεν, ἀλλὰ μετ' ἀκριβείας νὰ ἐτάμωμεθα τῇ ἀγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, προτιμῶντες πάντων τῶν ἄλλων τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, λέγει ὁ Χρυσόστομος.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατεβλήθησαν πολλοὶ προσάθειαι ἵνα πιστευθῇ ὅτι ἡ εἰσαγωγή τοῦ νέου ἡμερολογίου εἶναι ἀποκλειστικῶς ἔργον τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου, καίτοι ἀνακοινωθέντα καὶ τῆς Ἱεραρχίας ἀπὸ 4 Ἰουλίου 1929 καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπὸ 11 Ἰουλίου 1927, ἅτινα καὶ προτάσσονται τοῦ τεύχους, ἄγνωστοποίησαν ὅτι ἡ εἰσα-

γωγή του νέου ημερολογίου, μη προσκρούουσα ούτε εις δόγματα ούτε εις Κανόνες άλλ' ούτε εις παραδόσεις της 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, έγινεντο πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου κοινή απόφασι δλοκληρου της 'Ιεραρχίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος και έν συμφωνία πασών των 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιών, άδιαφόρου άν τις τό γε νύν δέν εισήγαγον την διόρθωσιν του ημερολογίου. Τοιουτοτρόπως καταφαίνεται ότι οι φωνασκούντες δέν ευρίσκονται έν καλή πίστει. Ένεκεν τούτου δ' Αρχιεπίσκοπος λύσιν την αιωπήν όρθως ανέλαβεν, ίνα ύποσηρήξη και άποδείξη την θέσιν του όλου ζητήματος προς παύσιν των εκάστοτε διαφόρων φληναφημάτων.

Έγράφη επανειλημμένως και έπιστεύθη ότι δ' Αρχιεπίσκοπος απέκρουσεν από την Σύνοδον της 'Ιεραρχίας έγγραφον διαμαρτυρίαν κατά της εισαγωγής του ημερολογίου, ήν απέστειλεν δ' άοίδιμος Πατριάρχης 'Αλεξανδρείας Φώτιος, κατηγορία βραυτάτη, ής, άν άπεδεικνύετο, ήτο ίκανή να συντρέψη τον 'Αρχιεπίσκοπον διά μίαν τοιαύτην ύπουλον ένέργειαν. Άποδεικνύεται όμως προς κατάπληξιν πάντων, ότι ή μόν Σύνοδος της 'Ιεραρχίας προς εισαγωγήν του ημερολογίου συνήλθε τή 19 'Απριλίου και τή 27 Δεκεμβρίου 1923, έν τή ή έπιστολή του Πατριάρχου Φωτίου χρονολογείται από 20 'Απριλίου 1924. Η σπουδαιότητα λοιπόν των θρυλουμένων κατηγοριών παταγώδως καταπίπτει.

Ότι το 'Ιουλιανόν ημερολόγιον ήτο το έπιστημονικώς έσφαλμένον ήτο κοινή γνώμη ού μόνον παρά τή έπιστημονική κόσμη, άλλα και παρά τή λαφ από δεκαετηρίδων. Έδιδάσκετο τούτο και έν τοις Γυμνασίοις, ως ήμεεις, παίδες όντες, το πρώτον ήκούσαμεν έν Καλάμιας από της Γυμνασιακής καθηγητικής έδρας, μάλιστα υπό καθηγητού των μαθηματικών, άδελφου του άοίδιμου οικουμενικού πατριάρχου Βασιλείου του Γ', έδιδάσκετο και έν τή Πανεπιστημιά, έγινώσκετο δέ συνεπείς τούτου και υπό του όχλου. Αυτός δ' άοίδιμος και σοφός διδάσκαλος Απόστολος Μακράκης γνωστός διά τον χριστιανικόν αυτού ζήλον έγραφε διά τα σφάλματα του 'Ιουλιανού ημερολογίου από 25 Μαρτίου (1899 («Λόγος» αριθ. 1308).

Συνεπώς ή διόρθωσις του πεπληνημένου άστρονομικώς ημερολογίου δέν ήτο παρά τή λαφ αίφνηδιασμός. Απόδειξις ότι επί έν δλοκληρον έτος από της εισαγωγής ούδεμία αντίδρασις παρουσιάσθη εκ μέρους του όχλου, ήτις ήδύνατο να παρουσιασθή και κατά το διάστημα των συζητήσεων και των σκέψεων της 'Ιεραρχίας, άφου αυτή το πρώτον συνήλθε και συνεζήτησε τον 'Απρίλιον και το δεύτερον τον Δεκέμβριον του 1923, χωρίς να άκουσθή ούδεμία φωνή διαμαρτυρίας. Έκ τούτου άναμφιβόλως δηλούται ότι ή του όχλου αντίδρασις τόσον βραδέως παρουσιάσθεισα προήλθεν έξωθεν.

Η πρώτη περι του νέου ημερολογίου έπίσημος ύποκίνησις έγινεντο υπό 'Ισακείμ του Γ' του μεγαλειπόλου έκείνου Πατριάρχου, το 1903 έτος, διά της έγκυκλίου έκείνης προς τας αυτοκεφάλους 'Εκκλησίας, και μόνον αι περι του Πάσχα διατάξεις της Α' Οικουμενικής Συνόδου έφερον άντιρρήσεις, ούδέποτε δέ ή διόρθωσις του ημερολογίου. Η 'Εκκλησία της 'Ελλάδος τότε εκ των πρώτων απήντησεν ότι ή μεταρρύθμισις του ημερολογίου δύναται να γίνη «κατά τα πορίσματα της άστρονομικής έπιστήμης». Άλλ', ως δ' Μακαριώτατος εκθέτει, δ Πατριάρχης της Ρωσίας Τύχων κατά το έτος 1917 έγραφεν εις τον Οικουμενικόν Πατριάρχην Γερμανόν τον Β' ότι ή παραδοχή του νέου ημερολογίου είναι άναπόφευκτος έφ' όσον το θωσικόν κράτος εισήγαγε πολιτικώς τούτο. Η περιστασις αυτή παρουσιάσθη και παρ' ήμιν διά της εισαγωγής υπό της Πολιτείας του νέου ημερολογίου το 1922 έτος, ότε εξητείτο ύπ' αυτής και εις την 'Εκκλησίαν ή ταυτόχρονος εισαγωγή. Εις τούτο άντέστη δ Μακαριώτατος, τυγχάνων τότε Διευθυντής της Ριζαρείου Σχολής και μέλος έπιτροπής, κατά της μονομερούς εισαγωγής άνευ της συνηγορίας μάλιστα μετά του Οικουμενικού Πατριαρχείου, όπερ θά καθίστα την 'Εκκλησίαν της 'Ελλάδος σχισματικήν, άφου έν τή Πατριαρχείφ έπιτροπή υπό την προεδριαν του Σαβ. Βιζύης 'Ανθίμου (νύν Μαρωνας) ειργάζετο επί του ημερολογιακού ζητήματος.

Συνεπώς ή περι παλιμβουλίας μομφή, ήν άποδίδουσι εις τον Μακαριώτατον, ότι άλλα εφρόνει ως 'Αρχιμανδρίτης και άλλως ένήργησεν ως 'Αρχιεπίσκοπος, πρόοριζα καταπίπτει. Ο 'Αρχιεπίσκοπος κατά τον χρόνον ότε εξελέγη εις τεθειμένον το ζήτημα του ημερολογίου και ούδεμίαν μονομερώς έδέχθη να λάβη άπόφασιν υπό της όλιγαμελούς Συνόδου. Έθεώρησε σκόπιμον να φέρη το ζήτημα ένώπιον της 'Ιεραρχίας μετά συνεννόησιν των αυτοκεφάλων 'Εκκλησιών. Τότε δέ το Οικουμ. Πατριαρχείον έχον ύπ' όψιν τας αιτήσεις των 'Εκκλησιών Ρωσίας, Σερβίας και Ρουμανίας άπαφάσις να συγκαλέση το πανορθόδοξον έν Κωνσταντινουπόλει συνέδριον, εις δ άντιπροσωπεύθη και ή 'Ελλάς διά του Σ.β. Δυραραίου (νύν Μιτυληνης) 'Ιακώβου, και όπερ συνήλθε τήν 10 Μαΐου 1923.

Το συνέδριον, ούδανός άντιτεινοντος των παρόντων, άπαφάσιτε την διόρθωσιν του ημερολογίου, το δέ Πατριαρχείον κατόπιν διά κοινού γράμματος ειδοποίησεν ότι ή ένωσις της διορθώσεως γενήσεται τή 1 'Οκτωβρίου 1924. Τήν διόρθωσιν του ημερολογίου άπεδέχθησαν τότε κατ' άρχήν αι 'Εκκλησία Ρωσίας, Ρουμανίας και Σερβίας, άντετάσαστο δέ εις τούτο δ' 'Αλεξανδρείας Φώτιος όστις, ένόμιζεν ότι ή διόρθωσις έδει να γίνη δι' Οικουμενικής Συνόδου, όπερ άδύνατον, εις δν συνεφωνήσε και δ' Αντιοχείας, έντ' ό 'Ιεροσολύμων έδήλου ότι συμφωνεί μόν, διά τοπικούς όμως λόγους δέν θά το έπαρμόση.

Αυτά ήσαν αι γνώμαι τότε των αυτοκεφάλων 'Εκκλησιών ως προς το ημερολόγιον. Ο δέ 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών, επιθυμών μέσην τινά λύσιν, υπέδειξεν όπως ή 'Εκκλησία της 'Ελλάδος δεχθή την διόρθωσιν του ημερολογίου ως προς τας άκινήτους έορτάς άνευ μεταβολής του Πασχαλίου, όπερ άπεδέχθη δι' όμοφρονου γ' ώμης ή 'Ιεραρχία κατά Δεκέμβριον του 1923.

Άλλ' ό 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών κατηγορήθη ότι έσπευσεν να εφαρμόση το ημερολόγιον, έντ' ή 'Ιεραρχία άπαφάσις να εφαρμοσθή μετά έν έτος. Τα γεγονότα είναι τόσον ευάποδείκτα, ώστε και ή κατηγορία αυτή δέν δύναται να σταθή. Το Οικουμ. Πατριαρχείον δι' έγγραφου του από 28 'Ιανουαρίου 1924 άνεκόνου προς τας 'Εκκλησίας την άπόφασιν περι εφαρμογής του ημερολογίου από της 10 Μαρτίου, έστειλε δέ τηλεγράφημα προς τους 'Αρχιερείς των νέων Χωρών. Κατόπιν τούτου δ' 'Αρχιεπίσκοπος, ύπόχρεος ών να εκτελέση την άπόφασιν της 'Ιεραρχίας τή 3 Μαρτίου τηλεγραφικώς άπαντήσας έδήλωσεν ότι ή 'Εκκλησία της 'Ελλάδος όσπεδχετο την άπόφασιν του Οικουμ. Πατριαρχείου καθ' ήν ή 10 Μαρτίου θά λογισθή ως 23. Άπέστειλε δέ και σχετικήν έγκύκλιον προς τους 'Ιεράρχας, ήτις κοινυποίησις έγινεντο άποδεκτ ή έν άπολύτφ όμοφωνία υπό συμπάσης της 'Ιεραρχίας της 'Ελλάδος.

Έκ τούτων συναγεται ως μυθολογία το γεγονός ότι έτάχθη προθεσμία ένός έτους ήν παρέβη δ' Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών, έντ' ή Α. Μ. ούδέν άλλο έπραξεν ή έξετέλασε κανονικώς και νομίμως άποφάσεις της 'Ιεραρχίας. Μηδέ ήτο δυνατόν, έντ' οι 'Ιεράρχαι των νέων χωρών, ύπαγόμενοι υπό τον Οικουμενικόν, να εφαρμόζωσι το νέον ημερολόγιον, οι δέ της παλαιάς 'Ελλάδος το παλαιόν. Είναι δέ ένδεικτικόν ότι εκ των αυτοκεφάλων 'Εκκλησιών ή Ρωσία πρώτη εφαρμόσασα το νέον ημερολόγιον, λόγω των πολιτικών περιστατικών και της εκκλησιαστικής παραλυσίας, επανέφερε, πλην της Φιλανδίας, το παλαιόν, ή Σερβία πρωτοστατήσασα διά το νέον ημερολόγιον και αυτή δι' ίδιους λόγους απέχει μέχρι τούδε, δ Πατριάρχης 'Αλεξανδρείας Φώτιος, ό κυρίως άντιτασόμενος, έφηρμοσε μερικώς τούτο, δ Πατριάρχης Γρηγόριος 'Αντιοχείας δήλώσας την εφαρμογήν άπέθανεν έν τή μεταξύ και ή εκεί εκκλησιαστική διχοστασία ανέβαλε την εφαρμογήν, έντ' ό Πατριαρχείον 'Ιεροσολύμων έξ αρχής ένέκρινε την εφαρμογήν διά τοπικούς λόγους άναβάλλον αυτήν. Έν επιχείρημα, όπερ κυκλοφορεί παρά τή όχλω, είναι ότι Σύνοδος επί 'Ιερμίου του Β' άπεδοκίμασε το Γρηγοριανόν ημερολόγιον έτει 1593, εύρώς δέ τούτο διαδίδεται, άφου εκ των άλλων τοπικών και οικουμενικών Συνόδων ούδεμία περι ημερολογίου ήσχολήθη. Άναμφιβόλως όμως

παραποιούνται τὰ πραγματικά περιστατικά, διότι ἡ Σύνοδος ἐκείνη ἀπέκρουσε τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον οὐχὶ ὡς διορθωθῆναι διὰ τὰς ἀκινήτους ἐορτάς, ἀλλὰ διὰ τὴν τροποποίησιν τοῦ Πασχαλίου, ἣτις νῦν δὲν ἐγένετο. Ἐπλαστογραφήθη δὲ ὑπὸ τῶν ζηλωτῶν καὶ Σιγίλλιον, καὶ ὑπὸ ἐγκύκλιον τοῦ Πρωτοάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρως εἰς ἀσχετον ζήτημα ἐτέθησαν ὑπογραφαὶ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀντιοχείας, γεγονότα αἶψα ὄχι ζηλωταὶ χριστιανοὶ ἀλλὰ μόνον θεομπέκται ἡδύναντο νὰ δημιουργήσωσιν.

Δι' ὧν ταύτων ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος λίαν εὐστόχως ἠδυνήθη νὰ καταρτίσῃ τὰς διαφόρους σπερμολογίας περὶ τοῦ κύκλου τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου. Δὲν ἀπέκρουσεν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας οὐδεμίαν πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, δὲν ἐκαλινώδησεν, διότι οὐδέποτε ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου διὰ κοινῆς συμφωνίας, ὡς ἐγένετο, τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν εἶναι σχίσμα, δὲν ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς διορθώσεως, ἀλλ' ἠκολούθησε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς Ἱεραρχίας ἣς εἶναι Προκαθήμενος, μηδὲ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ Ἱεραρχία ἀπεφάσισε μετὰ ἐν ἔτος νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν ἡ διορθωσις ὃ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος παρέβη τὴν ἀπόφασιν καὶ ἔθεσεν ἀμέσως ταύτην εἰς ἐφαρμογὴν, ὡς δὲ εἶναι ἀληθὲς ὅτι Συνοδικὴ ἀπόφασις ἀπέκρουσε τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον δι' ἀναθεματισμῶν, ἀφοῦ ἡ ἐπὶ Ἱερουσολύμων τοῦ Β' ἔτει 1593 Σύνοδος, ἡ μόνη ἀσχοληθεῖσα μετὰ τὸ ἡμερολόγιον, ἀπέκρουσε τὸ Πασχαλίον τὴν μεταβολὴν ἣν μεταβολὴν ἀκριβῶς ἀπέκρουσε καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, κατεδείχθη δὲ ἡ πλαστογραφία τοῦ πατριαρχικοῦ Σιγίλλιον μετὰ τοὺς δῆθεν ἀναθεματισμούς. Καὶ προκαλεῖ κατάπληξιν ὅτι ἡ διορθωσις ἐνὸς ἐπιστημονικοῦ λάθους ἔδωκεν ἀφορμὴν ἵνα σχίσμαί τις τὸν ἄρραφον τοῦ Κυρίου χαιτῶνα, δημιουργοῦντες κλυδωνισμὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὀλκάδος πρὸς μεγίστην Ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν ζημίαν.

† Ο ΘΕΣΣΑΛΩΤΙΔΟΣ ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Le Christianisme social.—Τοῦ λαμπροῦ τούτου μηνιαίου χριστιανικοῦ κοινωνικοῦ περιοδικοῦ ἐξεδότη τὸ 1ον τεῦχος τοῦ 1937 ἀφιερωμένον ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῶν μελλόντων νὰ συνέλθωσι κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Ἐδιμβούργῳ παγκοσμίων συνεδρίων «τοῦ πρακτικοῦ χριστιανισμοῦ» ἀφ' ἐνός καὶ «πίστεως καὶ τάξεως» ἀφ' ἑτέρου. Περιέχει πρὸς τοὺς ἄλλοις ἄρθρα τοῦ διευθυντοῦ τοῦ περιοδικοῦ El. Gounelle (πιστεύω εἰς τὴν ἁγίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν), H. Henriod (εἰσαγωγὴν εἰς τὸ τεῦχος), H. Clavier (ιστορία τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως), Ch. Merle d'Aubigné (ιστορία τῆς κινήσεως «πίστεως καὶ τάξεως»), P. Conord (τὸ πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου τῆς Ὁξφόρδης), G. Lauga (περὶ τῆς alliance universelle) κλπ. Καθόλου εἰπεῖν ἀποτελεῖ τὸ τεῦχος τοῦτο ἄριστον ὁδηγὸν πρὸς κατανόησιν τῆς διαρκῶς ἐνισχυομένης χριστιανικῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως, ἣς ἡ ἀγαθὴ ἐπίδρασις πρὸ πολλοῦ ἤρξατο νὰ γίνεται αἰσθητὴ ἐν τῇ χριστιανωσύνῃ.

P. Conord, Le problème d'une sociologie chrétienne. Paris, Éditions «Je sers», «Labor» 1936. σελ. 234. Καὶ μόνον ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἐμφανίζει τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ, ἣν καθιστᾷ εἶναι μᾶλλον ἐμφανῆ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ἀσχολουμένου α) περὶ τὸ πρόβλημα τῆς χριστιανικῆς κοινωνικῆς τάξεως, β) περὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς χριστιανικῆς κοινωνιολογίας καὶ γ) περὶ τῆς κοινωνικῆς δράσεως τοῦ χριστιανοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ἐν ὀλίγοις τὸ βιβλίον ἀποτελεῖ ἄριστον βοήθημα πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν προβλημάτων τῆς χριστιανικῆς κοινωνιολο-

γίας, ὧν οἱ μελετηταὶ ὀσημέραι πληθύνονται καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ, εὐτυχῶς.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Γερασίμου Ι. Κοινιδάκη Διδάκτορος τῆς Θεολογίας, Ἡ ἐθνικιστικὴ Γερμανία ἐκκλησιαστικῶς (Προτεσταντισμὸς—Παπικὴ Ἐκκλησία—Κείμενα νόμων). Ἀθήναι, Τύποις Κυριακοῦ, 1937.

Ἐδσπρατίου Π. Χατζηγαστοῦ π. Θ., Γεώργιος ὁ Λέσβιος καὶ τὸ σύστημά του (Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ποιμένους»). Μυτιλήνη, Τύποις «Πρωϊνῆς», 1937.

Νικολάου Ἀθ. Σκιαδοπούλου Καθηγητοῦ ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολείῳ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἐπαγγελματικὴ κατεύθυνσις τῶν νέων καὶ ἡ οἰκογένεια, Ἀθήναι, τύποις «Ἐρμού» 1937.

Νικ. Βαφειδου Ἡ ἐν Διδυμοτείχῳ ἀνευρεθεῖσα ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή τῶν Πλωτινοπολιτῶν (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Θρακικῶν»). Ἀθήναι, τύποις Ἀλευροπούλου, 1936.

Χαρίτωνος Χ. Χαρίτωνίδου τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Λόγος εἰς τοὺς τορεῖς Ἱεράρχας ρηθεις τῇ 30 Ἰαν. 1936 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν. Θεσσαλονίκη, 1936.

Οἱ σοφοὶ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας. Ἐκδ. β' ἐπιτηξή- μνη. (Βιβλιοθήκη Ἀκαδημαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Συνδέσμου ἀρθ. 2). Ἀθήναι 1937.

— Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α —

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ι Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Χρησευσῶν τῶν θέσεων τακτικοῦ ἑφημερίου τῶν ἐνοριῶν τῶν χωρίων, Πολυδρόσου, 2) Ἀρχαγγέλου, 3) Ἐλιάς καλοῦνται οἱ βουλομένοι νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ταύτας ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλλωσι εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἱεραρχ. Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά. Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 20 3-31 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης; Ἀνδρέας.

— Μὴ υποβληθέντων δικαιολογητικῶν διὰ τὰς χρησεύσας θέσεις τῶν Ἐνοριῶν τῶν χωρίων 1) Ἀκροποταμιάς 2) Τρικαστροῦ, 3) Σεριζανῶν, 4) Σιαδᾶς, 5) Κορυφούλας 6) Ἀναχώρη, 7) Μελλανῶν, 8) Γυμνοτόπου, 9) Ἄνω Κοτσανοπούλου, 10) Κάτω Κοτσανοπούλου, 11) Ἀηδονιάς, 12) Καστροσυκιᾶς, καὶ 13) Μεγαδένδου, παρατείνουμεν τὴν προθεσμίαν υποβολῆς δικαιολογητικῶν μέχρι 3 μηνῶν ἀπὸ σήμερον καὶ καλοῦνται οἱ βουλομένοι νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ὅπως ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης υποβάλλωσι εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἱεραρχ. Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά. Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 20 Μαρτίου 1937. Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἀνδρέας.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία :

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Κίτρους ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

† Ὁ Μεσσηνίας ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἐπιβύθυνος, Π. Σ. Μανωλέσης

Τύποις «Φοῖνικος» ὁδὸς Λεωνάντου 4 ἀρ. Τηλ. 64-229